

Література:

1. А.Н. Леонтьев. Избранные психологические произведения. Т.1. – М.: Педагогика, 1983.
2. И.А. Зимняя. Психология обучения в школе. М.: Просвещение, 1991.

Марія Антонченко
(Суми, Україна)

ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МАС-МЕДІА

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та систем мас-медіа потребує цілеспрямованої підготовки особистості до ефективного користування ними. Медіа впливають на формування світогляду молодого покоління, стають засобами дистанційної і джерелом неформальної освіти. У цих умовах медіаосвіта має стати забезпечити відкритість освіти та відповідність знань сучасному стану розвитку техніки та технологій.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого – масових інформаційних процесів.

Аналіз наукової літератури показує, що проблемами медіаосвіти присвячені роботи Д. Мак-Квейл, О. Т. Баришполець, Л. А. Найдюнова, Г.В. Мироненко, О. Є. Голубєва, В. В. Різун, В.Ф. Іванов, О. В. Волошенюк, Г.В. Онкович, О. К. Янишин, І. А. Сахневич, К. В. Балабанова, Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут, А.В. Федоров, О.Г.Бесова, А. Литвин, І.М.Наумук, Ю.М. Казаков та ін.

В Україні у 2010 році постановою президії Національної академії педагогічних наук України була прийнята «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» [4] (далі – Концепція). Головна ідея Концепції полягає в сприянні становленню ефективної системи медіаосвіти в Україні для забезпечення загальної підготовки дітей та молоді до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною медіа-системою.

Згідно з цією Концепцією, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, як традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерне опосередковане спілкування, Internet, мобільна телефонія) медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Після прийняття Концепції, у 82-ти загальноосвітніх школах семи областей України розпочався експеримент з запровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес. Він має три етапи: експериментальний етап (2010 – 2013), поступове вкорінення медіаосвіти та стандартизацію вимог до неї (2014 – 2016) і подальший розвиток медіаосвіти та завершення масового запровадження (2017 – 2020). Також за сприяння Міністерства освіти та науки України впроваджується програма з медіаосвіти для вчителів, які проходять підвищення кваліфікації.

Концепція, що базується на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти, та наукові праці вітчизняних й закордонних дослідників, служать підґрунтям сучасних вимог суспільства до вчителя: він повинен легко орієнтуватися у великій кількості інформації, бути освіченим у інформаційної та медіа сферах, ефективно взаємодіяти з мас-медіа, тобто мати певний рівень медіакультури.

В зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження медіаосвіти в систему професійної та післядипломної підготовки педагогічних працівників. Але аналіз наукової літератури [5-7 та ін.] та Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [4] показує, що проблема впровадження медіаосвіти в професійну підготовку вчителів досліджено недостатньо, крім цього, вчителі не в достатній мірі знають і використовують в своїй професійній діяльності освітні можливості сучасних медіа та готові формувати медіаграмотність учнів на практиці. Тому метою статті є дослідити роль і місце сучасних мас-медіа в професійній діяльності вчителів.

Характерною ознакою мас-медіа є те, що інформація передається від комунікатора через спеціально створені канали (газети, радіо, телебачення, Internet тощо) масовій аудиторії, розташованій у різних місцях. Таким чином, до мас-медіа (Mass media), тобто до засобів масової інформації (ЗМІ), відносяться: преса (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Internet, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити та панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку [3]. Всім цим засобам притаманні якості, що їх об'єднують – звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративне виробництво і розповсюдження інформації.

Як же можна використовувати мас-медіа в освіті? Традиційні мас-медіа: книги, енциклопедії, словники, друковані зошити – успішно використовуються педагогами дуже давно. Навчальне відео та телебачення теж застосовуються освітянами доволі часто. Але новий поштовх розвитку мас-медіа та їх використанню в освіті дало широке розповсюдження Internet. Швидкісний і бездротовий Internet зробив педагога мобільним споживачем освітніх ресурсів, які можуть бути використані на різних пристроях: комп'ютерах, планшетах, телефонах.

Ми виділили основні напрями використання ресурсів Internet у професійній діяльності педагогічних працівників [1]:

- пошук інформації (електронні підручники, презентації, аудіо, відео тощо);
- обмін інформацією (Internet комунікація), в тому числі проведення відео-конференцій, вебінарів тощо (через електронну пошту, соціальні мережі, форуми, Skype);
- створення об'єктів в Internet (блоги, сайти, тести, інтерактивні дидактичні вправи тощо) та користування ними;
- розташування власної інформації (хмарні технології, в тому числі сервіси Google (Google диск, YouTube тощо) та сервіси Microsoft (наприклад, Office 365), спеціалізовані сайти для створення wiki-статей (наприклад, Wiki Освіта, Вікі-спільнота професійного розвитку педагогів Сумщини, IteachWiki (Intel) тощо));
- користування банками даних, що зберігаються на серверах Internet (Інформаційна система управління освітою України та інші);
- вивчення, обмін та поширення передового педагогічного досвіду;
- дистанційне навчання.

Розглянемо деякі технології Internet-медіа, що використовуються освіті, більш детально.

Електронні книжки (посібники, енциклопедії, словники) з різних освітніх галузей дозволяють завантажувати і зберігати величезні масиви інформації. Існують віртуальні сховища інформації та бібліотеки, де можна замовити за кошти, або скачати безкоштовно електронну версію потрібного видання.

Технологія Web 2.0 відрізняється від Web 1.0 передусім інтерактивністю. Web 2.0 позначає інтерактивні проекти та сервіси, які активно розвивають і покращують самі користувачі: блоги, вікі, соціальні мережі тощо. Всі ці сайти дозволяють своїм користувачам взаємодіяти один з одним, змінювати та створювати контент, на противагу неінтерактивним сайтам, де глядачі обмежені тільки пасивним споживанням.

Особливість Web 2.0 – принцип залучення користувачів до наповнювання і багаторазового вивіряння інформаційного матеріалу, тобто зазвичай ідеться про додавання інформації, проте питання її надійності, достовірності, об'єктивності не розглядають.

Технологія Wiki дозволяє кожному його користувачеві не просто додавати свою, але й редагувати чи видаляти інформацію, додану іншими користувачами. Найвідоміший Wiki-сайт – Вікіпедія – це онлайнова енциклопедія, над створенням якої працюють не наймані експерти, а самі користувачі. Проект Вікіпедії, запущений 2001 року, продемонстрував, що справді величезна кількість людей, які володіють знаннями, прагнуть ним поділитися. Завдяки співпраці такої великої кількості зацікавлених індивідуумів помилки, які допускають автори статей, дуже швидко виявляють і виправляють. Також, раз над кожною темою можуть працювати без винятку всі, хто в ній зацікавлений та з нею добре обізнаний, це забезпечує максимально деталізоване її висвітлення. Відповідно, результат цієї розгалуженої взаємодії – ресурс, значно ширший і досконаліший, ніж могла б забезпечити обмежена група експертів.

Педагогічні працівники мають свої wiki-спільноти – наприклад, Вікі-спільнота професійного розвитку педагогів Сумщини, Wiki Освіта, IteachWiki (Intel) тощо.

Соціальні мережі. Сайти соціальних мереж створені таким чином, щоб надати людям засоби для зв'язку з іншими людьми, здійснювати обмін контентом та повідомленнями. Користувачі мають змогу створювати персональні сторінки та групи за різним напрямками. Зростання інформаційного потоку щодня збільшується, і людина не в змозі пропустити через себе всю інформацію, яка на неї звалюється в мережі. Виникає потреба в «опорних пунктах» або референтних групах, людях, думка яких важлива для людини через певні обставини й, відповідно, важлива або цікава інформація, яку ці люди споживають. А соціальні мережі якраз дозволяють налаштувати потік новин від своєї референтної групи у власному профілі й так фільтрувати в потоці тільки те, що потрібно конкретної особистості. Найпопулярніші соціальні мережі: Facebook, MySpace, LiveJournal тощо.

Соціальні мережі можуть бути використані (і використовуються) педагогами для обміну освітнім контентом, комунікації з колегами, з батьками та учнями.

Блоги все частіше стають методичним та дидактичним інструментами сучасного вчителя. Вже багато вчителів мають власні блоги, де вони викладають навчальні та методичні матеріали, висвітлюють свої професійні здобутки. Зараз блогосфера успішно мігрує в мобільний зв'язок, де створювати й наповнювати вмістом мобільні блоги можна через мобільний телефон. А учень дознається розклад занять або завдання з певного предмету через смартфон.

Враховуючі актуальність впровадження медіаосвіти у освітній процес учителів та необхідність розвитку їх медіакомпетентності та медіакультури, на кафедрі освітніх та інформаційних технологій Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти було розроблено нову дисципліну «Освітні можливості сучасних медіа: соціальні мережі, технології створення wiki-статті». Мета цієї навчальної дисципліни полягає у формуванні теоретичних засад та практичних навичок застосування сучасних медіа у професійній діяльності педагога. Темі дисципліни: 1. Теорії медіаосвіти. 2. Медіаосвіта в Україні. 3. Сучасні тенденції розвитку медіаосвіти. Internet-медіа. 4. Медіаосвіта для розвитку медіакомпетентності та критичного мислення. 5. Процеси комунікацій в сучасних медіа. 6. Аудіовізуальна грамотність. 7. Медіатексти. Створення wiki-статті.

Слід зазначити, що сучасні електронні мас-медіа (телебачення, Internet тощо) і відповідні їм медіаресурси та медіапродукти суттєво впливають на формування особистості учня. Це вимагає від педагогів, що використовують електронні медіаресурси у педагогічній діяльності, відповідальності у відборі

вмісту медіапродуктів, ретельного планування та чіткого розуміння цілей й завдань використання сучасних мас-медіа в навчальному процесі.

Таким чином, ефективне використання мас-медіа педагогічними працівниками забезпечується володінням інформацією про існуючі медіаресурси навчального призначення, умінням ефективно їх використовувати в навчальному процесі, а також вмінням створювати власні медіапродукти, які відповідають цілям та задачам освіти.

Література:

1. Антонченко М. Використання Internet-ресурсів у професійній діяльності педагогічних працівників // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 8 грудня 2016 року: у 3 ч. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – Ч.2. – С. 186-189.
2. Антонченко М.О. Медіаосвіта в професійній підготовці вчителя / упор. М.О. Антонченко – Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2017. – 82 с.
3. Засоби масової інформації – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprovsvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред. упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенко; За наук. ред. В. В. Різуна. – Вид. 2-ге, стереотип. – К.: Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с.
6. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа (Розділ 4) / Г.В. Онкович, О. К. Янишин, І. А. Сахневич, К. В. Балабанова // Теоретико-методологічні засади інтеграції змісту гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю: монографія; За заг. ред. Г.В. Онкович. – К.: Педагогічна думка, 2012. – С. 239– 335.
7. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В. Федоров. – Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.

Олена Борзик
(Харків, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

В умовах реформування змісту початкової освіти значно зростають вимоги до виховання педагогічних кадрів нової генерації в процесі професійної підготовки. Реалії сьогодення потребують конкурентоспроможних фахівців, зокрема вчителів початкових класів, здатних орієнтуватися в полікультурному просторі, розуміти і визнавати цінності плюралізму, конструктивно взаємодіяти з представниками різних соціокультурних спільнот на засадах гуманізму, налагоджувати гармонійні діалогічні стосунки з підростаючим поколінням. У зв'язку з цим сучасний учитель має володіти новими професійними якостями, такими як відкритість, мобільність, соціальна активність, емоційна стабільність, комунікабельність, висока емпатійність, повага до іншої особистості, толерантність й інші.

Сучасна наука розглядає проблему толерантності в онтогенезі у філософському, психологічному, педагогічному та соціокультурному контекстах.

Певні аспекти толерантності відображені у працях філософів (М. Бердяєв, У. Джеймс, М. Золотухін, П. Кінг, В. Лекторський, В. Соловйов та ін.); соціологів (Г. Бутігін, Г. Зіммель, С. Оксамитна, О. Швачко та ін.); психологів (Б. Ананьєв, С. Бондирєва, А. Маслоу, К. Роджерс, У. Солдатова та ін.). Порушена проблема розглядалась у працях класиків педагогічної думки (Я. Коменський, Я. Корчак, М. Монтессорі, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Френе, Р. Штайнер та ін.).

До наукового пошуку сутності феномена «толерантність» та його особливої значущості для формування професіоналізму особистості педагога долучалися такі вчені (М. Андрєєв, О. Безносок, О. Довгополова, І. Кривошопка, О. Майборода, В. Пісоцький, Г. Пономарьова, І. Сінельнік та ін.). Особливо важливе значення мають наукові розвідки з теорії і практики професійної підготовки вчителів у зарубіжному досвіді (Н. Авшенюк, М. Лещенко, З. Малькова, А. Парінов, Л. Пуховська, О. Романенко та ін.).

Більшість дослідників зосереджують свою увагу, головним чином, на обґрунтуванні загальних теоретичних положень виховання толерантності молоді, зокрема майбутніх учителів початкової школи, а проблема виховання толерантності як професійної якості студентів педагогічних вишів залишається недостатньо вивченою.

Аналіз шляхів вирішення означеної проблеми свідчить, що не існує єдиного підходу щодо характеристики толерантності як особистісної та професійної якості учителя початкових класів. Сутність толерантності майбутнього учителя початкових класів розглядається як багатовимірний соціокультурний феномен; як інтегративна якість особистості, емоційно-ціннісний орієнтир її діяльності; як модель активної та позитивної гуманістичної взаємодії із соціумом; як складова та найважливіша характеристика професійної культури та ефективної педагогічної діяльності; як показник педагогічної майстерності [4].